

„Priesakai sūnui“ (Mykolo Kleopo Oginskio priesakai keturiolikmečiam sūnui Irenėjui, 1822 m. išvykstančiam mokytis į Italiją)

Vaikeli mano, tu palieki tėvo namus ir nuo šio pirmojo žingsnio prasideda naujas tavo gyvenimo etapas, nuo šio momento tu gali pasakyti: „aš pradėdu gyvenimą“. Labai atidžiai išsiklausyk į žodį „gyvenimas“ – tai ne tik gyvenimo darbas, kas yra visų gyvųjų priedermė, bet ir gyvenimo menas – todėl reikia susimąstyti apie esminius jo tikslus ir priemones jiems pasiekti. Tegul žodžiai „galvoti“, „susimąstyti“, „išsigilinti“ nebaugina tavęs, mano brangus sūnau. Nėra tokio amžiaus, kuriam protas būtų nepavaldu. Gyvenimo mokslas yra toks, kaip ir kiti mokslai, kurių galima išmokti, tik reikia prisiversti susikaupti pačiam savyje, perprasti save, išsiklausyti į patarimus žmonių, kurie ves tave pirmaisiais savarankiško gyvenimo keliais. Dabar aš negaliu savęs priskirti prie šių vedlių, tačiau, šito laiško padedamas, galvosiu ir kalbėsiu su tavimi taip, lyg būčiau visą laiką greta, patardamas ir įpareigodamas tol, kol Dievo valia nepadovanos man laimės tave ir vėl pamatyti.

Štai ką aš tau patariu ir įpareigoju:

1. Visų pirma išsąmonink pagrindinę tiesą: žmogus – ne atsitiktinumo padarinys, jis negimsta be prasmės. Už viską jis turi būti dėkingas savo Sutvėrėjui – Dievui. Religija – tai žmogaus pareiga, kaip dovana, kurią jam davė pats Viešpats. Be religijos žmogus yra niekas, tiktai bereikšmis skaitmuo. Pirmiausia būk krikščionimi, būk paprastu tikinčiuoju, kol tapsi tikinčiu iš įsitikinimo. Tai, ką aš čia kalbu ir toliau pasakysiu, tau kol kas nelengva suprasti, bet vėliau tu įsitikinsi, kad šiuose priesakuose yra tai, kas būtina, kad taptum laimingu.
2. Nė akimirksniui nepamiršk nieko, už ką turi būti dėkingas savo pačiai pirmajai geradarei – tavo Motinai. Nieko, ką tau davė Ji – vienintelė, kuri myli tave su tokiu atsidavimu, kurio ribų tu dar negali suvokti, bet kuri tu supras ir patikrinsi, jei stengsies būti jo vertas. Prisiek nieko nekalbėti ir nedaryti prieš tai savęs nepaklauses: „o mano Motina už tai pagirs, ar ne?“... ir jeigu šio išbandymo metu tavo nuojauta atsakys: „mano Motina už tai pagirs“, tada veik ryžtingai ir neatidėliodamas. Tačiau, jeigu Ji tau pasakys priešingai, atsisakyk to sumanymo ir tu išvengsi klaidingo žingsnio, abejonių graužaties. Vykdydamas šį patarimą, tu supras visa, ko Ji tave prašo. Įsidėmėk, sūnau, žodį „prašyti“: nejaugi tu galėtum atsakyti „ne“ tokios geros, švelnios ir mylinčios Motinos prašymui? Jos prašymas tebus tavo poelgių kelrodžiu.
3. Būk visur ir visada ankstyvas – kelkis su aušra, kai tiktai tave pažadins, iš karto stokis ant kojų ir neatiduo daugiau nė valandėles snauduliui ar tinguliui. Nugalėk juos savyje. Visų pirma prašyk Aukščiausiąjį globoti tavo nuostabią Motulę, prašyk laiminti tavo artimuosius ir tave patį, prašyk nukreipti geru minčių ir darbų linkme. Po šios pirmosios pareigos, antroji – higiena. Kūno švara veda link dvasinės švaros.
4. Tu privalai vengti nesaikingumo valgant. Truputis vyno – per du pirštus – viskas, ką gali sau leisti. Nepiktnaudžiauk ir alumi. Už viską geriau – gaivinantis gėrimai. Saikingumas, kaip tu jau žinai, yra blogų poelgių ir nesveikų įpročių užtvara, todėl būtina vengti ir gausaus maisto, ir gėrimo, viso to, kas gali pakenkti sveikatai.
5. Kad išsaugotum sveikatą, reikia rūpinti ne tiktai higiena, saikingumu, bet ir režimu, mankšta. Tu mėgsti gimnastiką, jodinėjimą, plaukymą – noriu, kad ir toliau juos praktikuotum, bet kad tą darytum atsargiai, kiek tai būtinai reikalinga. Aš pasikliaunu įžvalgumu žmogaus, nuo kurio tu priklausysi ir turėsi juo pasitikėti, kaip savo gyvenimo važnyčiotuju. Turiu kai ką tau priminti dėl plaukymo: tu privalai suprasti, kad yra didelis skirtumas tarp plaukymo jūroje, upėje ir ežere. Abu mes kažkada nardėme kaip žuvis, mačiau, kaip drąsiai tu puldavai į vandenį ir tai man visada kėlė džiaugsmą. Bet ten mes šokinėjime iš valtės į jūrą, ten buvo gilų. O dauguma upių sūkuringos, jose daug netikėtų, apgaulingų duburių, ežerai dažnai būna prižėlę žolių, juose pasitaiko klampių liūnų, kurie

nardymui visiškai netinka. Maudydamasis prisimink viską, ką esu tau kalbėjęs.

6. Dieną reikia užbaigti taip, kaip ir pradėjai – malda, prisimenant savo gerąją Motulę, jos rūpesčius dėl tavęs. Ištyrinėk save – ar įvertinai prabėgusios dienos metu jos rūpestingumą ir gerumą? Jei taip elgeisi, tai Aukščiausiasis tavo nuovargį pakeis ramiu miegu. Bet jeigu tu, nelaimėi, šito neatlikai, reikia Aukščiausiojo prašyti atleidimo, nuoširdžiai gailėtis ir nuraminti savo graužatį, ko neatlikus gyvenime neįmanoma tikėtis tikrojo džiaugsmo.

7 Su tavimi aš siunčiu tarną Sančį, kad jis tau padėtų. Jau treči metai jis globoja tave. Būk jam mandagus, dėmesingas, nuoširdus, o ypač – dėkingas, kadangi jis išvažiuoja su tavimi, čia palikdamas savo žmoną ir vaikus. Ir nepamiršk, kad tarp nuoširdumo ir familiarumo yra didžiulis skirtumas. Nuoširdumas – tai širdies kilniadvasiškumo atspindys, o familiarumas – vulgarus vidutiniškumo užkratas. Jeigu gimei ne tu, kuris patarnauja, bet tu, kuriam patarnaujama, – tai tikrai atsitiktinumas ir nėra jokio pagrindo tuo didžiutis (...).

Naudodamasis vaikystės dienų išauklėjimu, aukštų tikslų pajutimu ir jų siekiu, tu pats turėsi sukurti savo tikrąją vertę, atrasti tinkamiausią paskirtį gyvenime, nepamirštant, kad visa kita gavai fortūnos valia.

8. Kad sustiprintum savo poreikį atlikti savianalizę, nėra nieko lengviau, kaip rašyti dienoraštį, fiksuojant jame savo pastebėjimus, o ypač mintis. Šis įprotis turi dvigubą naudą: pirma – įprasi susitelkti savyje, išsižiūrėti ir įsiklausyti į save, o tai veda link saviugdos; antra – išlavinsi gebėjimą rašyti ir suformuosi savitą minčių reiškimo stilių. Tai teisingai sugalvota. Nuolatinė saviugda tau padės įsiminti ir tvarkyti daugybę reikalų. Aš esu labai patenkintas, kad šį įprotį turi ir tavo seserys.

9. O dabar – apie būsimus užsiėmimus ir mokymąsi. Įžvelgiu tau diplomato karjerą. Todėl tavo užsiėmimus reikėtų nukreipti taip, kad jie padėtų siekti šio tikslo. Iš pradžių – humanizmo paskaitos. Tu jau turi gerus graikų kalbos pagrindus ir greitai šią kalbą puikiai mokėsi. Sutelk pastangas dviejų klasikinių kalbų studijoms vienu metu. Graikų kalba yra pirmesnė už lotynų ir padės ją išmolti. Nuo kažkurio laiko romantizmas literatūroje – tas pat, kaip cholera tautoms, bet ši bėda praeis, kaip ir visa kita, o tai, kas gera ir naudinga, pasiliks visam laikui, kadangi tiesos ir gėrio niekas negali pakeisti. Tai, ką čia išsaciau, kol kas tau sunkoka suprasti, bet palauk, po kiek laiko sutiksi su manimi, kad, nemokant šių klasikinių kalbų, negali būti gerų ir patikimų žinių.

10. Aš nesigilinsi čia į įvairiausias filosofijos ir istorijos mokslų detales, kurias turėsi įsisavinti, kad galėtum vėliau garbingai tarnauti. Šių mokslų išmanymas, kaip ir iškalba bei kitos priemonės, visada yra patikimos apsišvietusio žmogaus pagalbininkės. Noriu duoti dar vieną patarimą – mokykis ir šiuolaikinių kalbų – jos būtinos karjerai, kurią išsirinksi. Šiame gyvenimo laikotarpyje tavo atmintis labai gera, todėl kalbas įvaldyti bus lengva, o jos ateityje bus ypač reikalingos.

11. A quello fine; non dimenticar, o caro mi ola dolce favolla Toscana. La Lingva gi quell bel paese dove il si suona! *

* Šio mano patarimo labai nepamiršk mielosios Toskanos, kur skamba tikroji šio nuostabaus krašto kalba (Oginskis turi mintyje toskanišką dialektą, kuris yra italų kalbos pagrindas).

Nepakanka kalbėti vien tikrai su Sanči, kadangi tai viso labo Florencijos gatvių kalba. Kalbą reikia labai gerai išmolti, reikia ją suprasti ir pamilti. Tam tikslui turi skaityti geriausių Italijos autorių knygas, turi šia kalba rašyti. Susirašinėk šia kalba su savo draugais.

12. Po to, kai užbaigsi paruošiamuosius užsiėmimus, tu pratęsi mokslą universitete. Pasistenk pelnyti savo bendrakursių pasitikėjimą ir draugiškumą, su kiekvienu iš jų būk vienodai malonus ir dėmesingas. Būna neramaus charakterio studentų, kurie mėgsta šlaistytis, kelti erzelių ir sumaištį su savo kompanijomis. Tai maras, kurio reikia saugotis visomis išgalėmis ir pati geriausia priemonė to išvengti – neišsivelti į jų ginčus ir išmones. Tikrasis vyriškumas atsiskleidžia tada, kai be išdavystės, kantriai siekiama savo tikslo, įgyvendinamos pareigos.

Tas, kuris baiminasi būti pavadintas bailiu ir savo įžulumą ar puikybę pristato kaip drąsą – tas

dažniausiai ir yra bailys, skundikas. Pastarieji priklauso labiausiai atstumiančių, pasibjaurėtinų asmenų luomui.

13. Pasikliauk žmogumi, kuris prisiims ant savo pečių tavo mokymo ir lavinimo našta. Pats geriausias būdas pelnyti jo pasitikėjimą ir nuoširdų palankumą – pedantiškai vykdyti savo pareigas. Taigi visada galvok apie žmogų, kuris tau pavaduos mus. Privalai jo klausyti ir gerbti jį kaip tėvą.

14. Visus tavo išvykos rūpesčius nori prisiimti tavo teta ir dėdė Dolgorukiai, kurie globos tave kaip motina ir tėvas (...). Nėra reikalo daugiau kalbėti, kaip turi elgtis su savo artimaisiais. Aš tavimi, mano mielas drauguži, visiškai pasitikiu ir esu tikras, kad gerbsi jų valios apraiškas ir dėsi visas pastangas, kad užsitarnautum jų pasitikėjimą ir palankumą. Keliauk, sūnau, tegul Dangus tave laimina, kaip aš tą darau iš visos širdies. Rašyk mums ne rečiau, kaip du kartus per mėnesį. Tegul tiesa ir pasitikėjimas visada vedžioja tavo plunksną. Su kokiū nekantrumu ir jaudinimusi mes lauksime žinių apie visus tavo rūpesčius ir pasiekimus, kurie benutiktų! Tikrai nuo tavęs priklauso, kada ateis ta laiminga diena, kada vėl galėsime tave apkabinti. Kadangi tu mus myli taip, kaip aš viliuosi, tas turėtų tave nuolat stiprinti ir palaikyti visuose išbandymuose. Nepamiršk nieko iš to, ką aš tau įsakiau trijų metų laikotarpiui. Vykdyk mano patarimus, kad išlaikytum egzaminą ir tai bus dar viena priemonė, kad įgyvendintum vieną iš savo svajonių Italijoje prieš tai, kai vėl galėsime pasimatyti, kad niekada daugiau nebeišsiskirtume.

Išvertė Virginijus Baranauskas